

ZÁVIST

I. ČTENÍ Z BIBLE

1. Samuelova 18,5-16.29

II. ČTENÍ Z BIBLE

Jakub 3,14–18

Kdo je mezi vámi moudrý a rozumný? Ať ukáže své skutky dobrým způsobem života, v tichosti, kterou dává moudrost. ¹⁴ Máte-li však v srdci hořkou závist a svárliivost, nechlubte se moudrostí a nelžete proti pravdě. ¹⁵ To přece není moudrost přicházející shůry, ale přizemní, živočišná, d'ábelská. ¹⁶ Vždyť kde je závist a svárliivost, tam je zmatek a kdejaká špatnost. ¹⁷ Moudrost shůry je především čistá, dále mírumilovná, ohleduplná, ochotná dát se přesvědčit, plná slitování a dobrého ovoce, bez předsudků a bez přetvářky. ¹⁸ Ovoce spravedlnosti sklídí u Boha ti, kdo rozsévají pokoj.

KÁZÁNÍ

Tak dobře král Saul tak začal. Jenže jeho srdce se pak od Hospodina opět odvrátilo. A Saul se velmi změnil. Z jeho srdce vycházely zlé věci. Na jednu z nich se dnes podíváme blíže. Na **závist**.

Začala v Saulovi hlodat, když po Davidově vítězství nad Goliášem slyšel od křepčících a oslavujících žen píseň: Saul pobil své tisíce, ale David své desetitisíce. A Saul začal Davidovi závidět. A pak ho začal nenávidět a usilovat mu o život.

V dopise Galatským píše apoštol Pavel, které roste v srdci toho, kdo uvěřil v Ježíše o ovoci Ducha svatého. Zmiňuje tam lásku, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, mírnost a sebeovládání.

Zmiňuje ovšem také ovoce lidské svévole a bezbožnosti, života bez Boha, z d'ábla, a jmenuje hříchy pohlavního života, modloslužba, čarodějnictví, rozbroje, hádky, žárlivost, podlost, rozpory, rozkoly, opilství, obžerství – a také závist (Gal 5,19–23).

A dodává k tomuto seznamu: „Řekl jsem už dříve a říkám znovu, že ti, kteří dělají takové věci, nebudou mít podíl na Božím království.“ Jasně a jednoznačné slovo. Ostré a zřetelné.

Závist je mezi všemi zmíněnými hříchy dosti nenápadný hřích. Ochmelku poznáte na první pohled, o nevěře lidé hodně mluví (dnes spíše kvůli drbům a vtípům, protože věrnost přestala být ctností), vraha lidé odsuzují. Ale ten, kdo závidí?

Závist je **hřích studeného, chladného srdce**. Není při něm žádné vzrušení jako třeba při hněvu, žádná vášně, žádné pohnutí mysli. Závist je tichá a nenápadná. Závist pracuje v hlubinách srdce. A přesto to není o nic méně nebezpečný hřích, protože působí hrozným způsobem na lidské srdce. Závist má nedozírné důsledky na život člověka, na život jednotlivce, na život rodin i celé společnosti.

Často je pěstována a udržována, protože člověk dovede ze závisti udělat nesmírně mnoho věcí. Závist je hnacím motorem zvyšování pracovních a sportovních výkonů.

Závist je nástrojem pro rozdělení lidí, ničení přátelství a lidských vztahů. A ti, kdo chtějí druhé ovládat, hrají i na tuto strunu a využívají lidskou závist ve svůj prospěch. Na strunu závisti brkají ti, kdo vykřikují: „Nechtějí pracovat, dostávají sociální dávky – a mají se lépe než ostatní.“

Závist začíná hlodat už v dětském srdci: „Mami, ta holka má hezčí panenku, já jí chci taky! Ten kluk má lepší autíčko!“ „Jak to, že já nemám to, co druzí?!“

Závist často působí, že se lidé štvou a honí, aby se vyrovnali druhým: Musíme udělat něco, abychom se jim nejen vyrovnali, ale trumfli je.

Možná si vybavíte scénu z filmu Slunce, seno, jahody, kde Škopková říká Pláteníkové: „Si nemysli – když vy přistavíte, tak my to poženeme o štok. Když vy břízolit, tak my kachličky, a když vy inženýrku, tak my – to budete koukat!“

Lidé vyprávějí, kde byli na dovolené. A často ne proto, aby druhým pověděli o něčem krásném, co je uchvátilo a nadchlo, inspirovalo, ale proto, aby ve druhých vzbudili závist: „Jen se podívejte, co si my můžeme dovolit! Jen se podívejte, co jsme zažili!“ A často se jim povede zasít semínko závisti.

Závist vzniká tam, kde pozoruji nějaký rozdíl mezi sebou a druhým a hodnotím to negativně, ve svůj neprospěch: Druhý má něco, co já ne, a měl nebo chtěl bych to mít. Má víc než já, jsem o něco ochuzený, něčeho se mi nedostává. Závist je jako jed, který se rozlévá žilami těch, kdo se necítí dost vyvolení, docenění, obdivování, milování.

V Saulově případě šlo o slávu, čest a uznání. David sklídl po bitvě s Goliášem víc potlesku než Saul. A ten to bere velmi úkorně. Žárlí a závidí. A odvozuje – naprosto falešně ale – svoji hodnotu od toho, kdo a jak mu jak zatleská.

Hříchu závisti není mnohdy prosta ani církev, ani sbor. Někdy závidí druhým pěkné budovy, které mají. Závidí lidi, kteří přicházejí. V jednom sboru je čilý život a okolní sbory mu to závidí. Mnohdy si závidí i faráři mezi sebou: závidí si postavení, funkce a podobně. Není to nic nového. I to znal apoštol Pavel a zmiňuje to v dopise Filipským, kde říká: „Někteří káží Krista ze závisti a řevnivosti“ (Fp 1,15).

Závist je hrozný hřích. Rozkládá vztahy a společenství. „Mírné srdce je životem pro tělo, kdežto závist je jako kostižer,“ říká jedno starozákonní přísloví (Př 14,30). A je to tak. Závist je jako rakovina, která ničí a rozkládá život. I to tak říkáme, že někoho šíří závist.

2.

Jedním z podvodů a triků závisti, jimiž velmi snadno oklamává lidi, je to, že o sobě nemluví jako o závisti, ale **vydává se za spravedlnost**. Člověk o sobě přece

neřekne: „Já mu závidím, že má něco lepšího!“, ale začne mluvit o spravedlnosti a nespravedlnosti.

Krásně to ukázal Pán Ježíš v podobenství o dělnících na vinici (Mt 20,1–16), když ti najatí jako první, kteří pracovali celý den, křičí: „To není spravedlivé, že ti poslední, co pracovali mnohem kratší dobu, dostali stejně jako my!“

Závist říká: „Musí se to všechno rozdělit spravedlivě.“ Závist říká: „Když to nemám já, ať to nemá nikdo!“ Závist se snaží všechny strhnout dolů. Než aby měli druzí něco, co já nemám, je lepší, aby to neměl nikdo. To je přece spravedlivé.

Často vůbec není lehké poznat a rozlišit od sebe skutečnou spravedlnost a závist, která se schovává do šatů spravedlnosti.

3.

Je na závist nějaký lék? O prvním léku mluví apoštol Pavel v dopise Timoteovi (1Tm 6,6): „Zbožnost, která se spokojí s tím, co má, je už sama veliké bohatství.“ **Lékem proti závisti je skromnost.** Skromnost je také jmenována jako ovoce Ducha (překládáno také jako mírnost, tichost, pokora). Kdo se nechal naplnit Duchem svatým, ten dostal jako dar a v jeho životě začíná růst skromnost. Skromnost ví, že nepotřebuje všechno, co mají druzí. Navíc ví, že to, co chybí na jedné straně, dává Pán Bůh na druhé straně.

Závist totiž vždycky vidí jenom tu věc, kterou nemám a kterou druhý má. Skromnost vidí vše, co mi Pán Bůh dal. Ve skromnosti chápu, že když se začnu pachtit za tím, co má druhý, mohu ztratit to, co jsem dostal já. Samozřejmě mohu mít daleko více peněz, ale třeba přitom rozbiji své manželství. Samozřejmě mohu mít tamtu krásnou věc, ale ztratím třeba vztah k dětem. Dopachtím se za tím, co jsem chtěl, ale nebudu už mít přátele, které jsem měl.

Co dívek se třeba natrápilo a natrápí tím, že nejsou tak hezké a atraktivní, jak by chtěly, jako některé jejich vrstevnice. A tak je to pohltí, že nepostřehnou, že do života dostaly od Boha něco mnohem krásnějšího, třeba soucitnou lásku k lidem.

Ten, kdo uvěřil, by měl ve víře vidět, jaké velké a krásné dary dostal od Pána Boha. Jak pak by mohl závidět? Proč by měl závidět?

4.

A druhým lékem proti závisti je láska. Apoštol Pavel napsal: „Láska nezávidí“ (1K 13,4). Láska je ještě více než skromnost, která se umí spokojit s tím, co má, protože ví, že od Boha dostala také něco jiného. Láska druhému přeje. Láska se raduje z toho, že ten druhý má. Láska neříká jenom: „Ty máš něco a já mám něco jiného.“ Láska druhému přeje dobré, mnoho dobrého. Proto nemůže závidět.

Láska se pokouší, i když lidská láska to umí jen chabě a chatrně, napodobovat to, co udělal Pán Ježíš Kristus: „Způsobem bytí byl roven Bohu a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se

jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, a poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“ (Fp 2,5–8).

Nedral se za svým právem, nešval se za tím, na co měl nárok. Vedla ho láska. Každému přál. Nejvíce a především každému přál otevřenou cestu do Božího království. Přál to i svým nepřátelům. vzdal se kvůli tomu i svého života.

Těžký zápas musíme vést proti závisti, která se svým způsobem dotýká každého srdce. Jistě různě – jedni závidíme hmotné věci, jiní schopnosti druhého, jiní vzdělání a nadání, úspěchy. I zdánlivě skromný člověk může druhému hrozně závidět.

Náš Pán Ježíš nás zve a vede na cestu, na níž budeme druhým přát. Je to cesta zápasu se sebou samým, s vlastním srdcem. Cesta skromnosti a lásky. Není to lehká cesta. A bez Boží pomoci bychom zcela selhali, protože selháváme vždy, když chceme hřích porazit svou vlastní silou. Láska je ovoce Ducha svatého. Potřebujeme a musíme prosit za to, aby toto ovoce rostlo na každém z nás.

5.

Ještě jednu věc chci říci. Můj otec, farář, dostal kdysi dopis, ve kterém jedna dívka psala: „Když jsem mezi vás křesťany přišla a viděla víru, kterou máte, a pokoj, který ve vás je, tak jsem vám strašně záviděla. A tak jsem začala hledat Boha.“

Snad tuto jedinou „závist“ je možno lidem přát. Aby nám záviděli naši víru, naši lásku, radost, pokoj, naději tak, aby začali hledat Boha. Je nám ale v tomto ohledu co závidět?

MODLITBA PO KÁZÁNÍ

Pokorně vyznávám, Pane, že i mé srdce často prohrává boj s pokušením závisti a nechává se jí užírat. Vyčisti mé srdce, Pane, a naplň mě svým svatým Duchem, ať ve mně roste jeho ovoce skromnosti a lásky a v mém srdci není místo pro závist ani jiný hřích. Amen.

Michal Šourek, 5. 11. 2023